

Валентина Олійник

к. геогр. н., доцент кафедри геодезії та землеустрою
e-mail: v.oleynik7777@gmail.com, ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-6451-556X>
Одеська державна академія будівництва та архітектури
вул. Дідріхсона, 4, м. Одеса, 65029, Україна

ТИПІЗАЦІЯ СІЛЬСЬКИХ ЛАНДШАФТІВ ПРИМІСЬКОЇ ЗОНИ М. ОДЕСИ

Елементи позаміського природного ландшафту мають велике значення для жителів міста та приміської зони з точки зору їх функціональності, санітарно-гігієнічних, естетичних та природоохоронних критеріїв. З врахуванням величезного впливу міста на соціально-економічний розвиток приміської зони відбуваються грандіозні зміни в природному середовищі передмістя, сільських ландшафтах, які виконують різноманітні функції, що визначає необхідність їх вивчення, обліку, оцінки, охорони та перетворення. В статті проаналізовані підходи до вивчення типів сільських ландшафтів, критеріїв їх типізації, враховуючи економічні (сільськогосподарські), соціальні (щільність населення, маятникова міграція) та екологічні (родючість, деградованість ґрунтів, техногенне навантаження) показники. В результаті дослідження визначені типи сільських ландшафтів передмістя Одеси: порушені, запущені (деградовані); сільськогосподарські; цінні (рекреаційні). Основними причинами зміни ландшафтів в передмісті слід назвати: надмірно невиправдане використання природних ресурсів: ґрунтів, водойм, лісових масивів; забруднення ґрунтів і водойм; вивіз сміття та відходів з міст на неорганізовані сміттєзвалища; недодержання правил сівозмін; безграмотне застосування мінеральних добрив і пестицидів; надзвичайно велике антропогенне навантаження на окремі території.

Наведене дослідження може слугувати відправною точкою для формування типології, планування розвитком приміських територій, в тому числі і розвитку туризму в їх межах. Вважаємо доцільним не лише виділення типів сільських ландшафтів передмістя, а й проведення відповідного зонування території, з урахуванням її функцій та типів ландшафтів для раціонального ведення господарства, збереження й відновлення природних ресурсів (земельних, водних, лісових), ефективного використання земель з урахуванням геоecологічної ситуації.

Ключові слова: передмістя, зонування, природні ландшафти, типи сільських ландшафтів, місто, функції.

Валентина Олейник. ТИПИЗАЦИЯ СЕЛЬСКИХ ЛАНДШАФТОВ ПРИГОРОДНОЙ ЗОНЫ Г. ОДЕССЫ

Элементы загородного природного ландшафта имеют большое значение для жителей города и пригородной зоны с точки зрения их функциональности, санитарно-гигиенических, эстетических и природоохранных критериев. С учетом огромного влияния города на социально-экономическое развитие пригородной зоны происходят грандиозные изменения в природной среде пригорода, сельских ландшафтах, которые выполняют различные функции, что и определяет необходимость их изучения, учета, оценки, охраны и преобразования.

В статье проанализированы подходы к изучению типов сельских ландшафтов, критериев их типизации, учитывая экономические (сельскохозяйственные), социальные (плотность населения, маятниковая миграция) и экологические (плодородие, деградация почв, техногенная нагрузка) показатели. В результате исследования определены типы сельских ландшафтов пригорода Одессы: нарушенные, запущенные (деградированные) сельскохозяйственные; ценные (рекреационные). Основными причинами изменения ландшафтов в пригороде следует назвать: чрезмерно неоправданное использование природных ресурсов: почв, водоемов, лесных массивов; загрязнения почв и водоемов; вывоз мусора и отходов на неорганизованные свалки; несоблюдение правил севооборота; безграмотное применение минеральных удобрений и пестицидов; чрезмерно большая антропогенная нагрузка на отдельные территории.

Приведенное исследование может служить отправной точкой для формирования типологии, планирования развития пригородных территорий, в том числе и развития туризма в их пределах. Считаем целесообразным не только выделение типов сельских ландшафтов пригорода, но и проведение соответствующего зонирования территории, с учетом ее функций и типов ландшафтов для рационального ведения хозяйства, сохранение и восстановление природных ресурсов (земельных, водных, лесных), эффективного использования земель с учетом геоecологической ситуации.

Ключевые слова: пригород, зонирование, природные ландшафты, типы сельских ландшафтов, город, функции.

Valentyna Oliynyk. TYPIFYING RURAL LANDSCAPES OF THE SUBURBAN DISTRICT OF ODESA

Elements of the rural natural landscape have the great significance for the residents of the city and suburban area in terms of their functionality, sanitary, aesthetic and environmental criteria. Counting the huge influence of the city on the socio-economic development of the suburban area, there are huge changes in the natural environment of the suburb, rural landscapes, which perform various functions, which determines the need for their study, accounting, evaluation, protection and conditions of transformation.

The article analyses approaches to the study of types of rural landscapes, criteria for their typing, taking into account economic (agricultural), social (population density, pendulum migration) and environmental (fertility, soil degradation, man-made load) indicators. As a result of the study, the types of rural landscapes of the suburbs of Odesa were determined: disturbed landscapes (geographically these landscapes are located in close proximity to the city border and are characterized by active construction, including elite cottage buildings, a large percentage of pendulum migrations, industrial and infrastructural functions and a small number of recreational facilities); degraded (neglected landscapes-characterized by eroded soils, with low yields. There are abandoned plots of countryside house cooperatives. There are slopes, ravines, and gullies in the terrain); agricultural (occupy almost half of the territory of the adjacent administrative districts. The zone of influence of the city has become a prerequisite for active farming, development of processing industry); recreational (valuable – are formed mainly from water and forest resources with recreational objects aimed at the development of tourism).

The main reasons for changing landscapes in the suburbs should be called: excessive unjustified use of natural resources: soil, reservoirs, forests; soil and water pollution; removal of garbage and waste from cities to unorganized landfills; non-compliance with crop rotation rules; improperly applied mineral fertilizers and pesticides; extremely high anthropogenic load on individual territories.

This study can serve as a starting point for the formation of typology, planning the development of suburban territories, including the development of tourism within them. We consider it appropriate not only the selection of the types of rural landscapes of the suburbs, but also conduct appropriate zoning, given its features and landscape types for sustainable management, conservation and restoration of natural resources (land, water, forest), efficient use of land taking into account geocological situation.

Keywords: suburbs, zoning, natural landscapes, types of rural landscapes, city, functions.

Постановка проблеми. Приміська зона великого міста – унікальне територіальне утворення, за своїм географічним положенням розташоване на стику між міськими і сільськими територіями й характеризується різними функціями, взаємозалежністю та взаємопідпорядкованістю міста і приміської зони, утворюючи єдиний конгломерат «місто – приміська зона». Істотне значення в цьому конгломераті займають елементи природного ландшафту, які виконують різноманітні функції, що визначає необхідність їх вивчення, обліку, оцінки, охорони та перетворення [5].

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Вивчення приміської зони, з точки зору, сутності поняття, функцій, меж, знайшли відображення в роботах багатьох учених. Грунтовні дослідження приміських ландшафтів серед географів, економістів, екологів практично відсутні. Прикладні дослідження фізико-географічної тематики мають опиратися на ландшафтне районування даної території, яке безпосередньо пов'язане з геосистемами. Територіальне планування ґрунтується на властивостях і законах розвитку природних, соціальних і економічних систем.

Є. Позаченюк виділяє фактори, які впливають на організацію території. По-перше, це природні фактори, серед яких основними є: тип природної зони, геолого-геоморфологічні умови, природні ресурси, екологічний стан території. Якщо говорити про соціально-економічні фактори, то слід зазначити, що сучасне уявлення про ландшафт нероздільно пов'язане з природними та антропогенними компонентами, які утворюють цілісний комплекс. І територіальне планування також пов'язане з соціально-природним комплексом, тому дані складові раціонально розглядати як єдине ціле, не відділяючи господарську і природну системи. До основних соціально-економічних факторів, що впливають на територіальне планування віднесені: кількість та щільність населення, рівень промислового, соціально-інфраструктурного розвитку. Отже, природні і соціальні фактори розвитку території на різних рівнях мають прояв в територіальному плануванні, що необхідно враховувати [7].

Крім того, у даному дослідженні, ми виділяємо роботи, які стосуються аналізу функцій приміських зон. В цьому контексті розглянемо роботу М. Хауке, який в своїй праці «Приміська зона великого міста» стержневе значення вбачав у виділенні екологічної функції (средообразующая рус.) приміської зони, яка б мала формувати високі стандарти екологічно чистого навколишнього середовища на території міста і передмістя. Дія функції залежить від місця розташування міста, розмірів та економіки самого міста.

Природно-заповідна функція може проявлятися не в кожній приміській зоні, а лише за наявності природно-заповідних об'єктів. Аналогічна вимога висувається й до культурно-дослідницької функції передмістя, яка має базуватися на різних природних пам'ятках з метою ознайомлення, наукового дослідження (рідкісні та ендемічні види рослин, тварин, геологічні зрізи та ін.). Рекреаційна функція полягає у використанні території приміської зони для організованого або неорганізованого туризму і відпочинку. Сільськогосподарська функція частково забезпечує місто продуктами харчування. Виробнича функція відповідає за розміщення промислового виробництва, складів, і ін. Резервна – зона подальшого розвитку міста [14]. Отже, є очевидним, що М. Хауке виділяв і приділяв велику увагу саме екологічній складовій в функціональному призначенні приміської зони.

Аналогічні функції виділяє і Є. Позаченюк [7]. Ш. Ібатулін надає перевагу поселенській та соціальній функції приміської зони [4]. Нами, на основі аналізу цільового призначення земель, так як поділ земель на категорії «за основним цільовим призначенням» є інструментом регулювання їх використання, оскільки згідно із земельним законодавством України земельна ділянка може (і навіть повинна) використовуватися власниками та користувачами «за цільовим призначенням» [1] були виділені такі функції передмістя Одеси: сільськогосподарська, поселенська, соціальна, екологічна, виробничо-промислова, інфраструктурно-логістична, резервна [6]. Проте всі ці роботи не містять характеристики, типізації природних ландшафтів приміської зони, які відіграють важливу роль у визначенні як самих функцій приміської зони, так і її соціально-економічного розвитку.

Тому **метою даного дослідження** є аналіз існуючих підходів та визначення типів ландшафтів передмістя, на прикладі м. Одеса, що в свою чергу має стати стимулом для проведення різних заходів зі збереження природних ресурсів, проведення природоохоронної діяльності, як з боку органів місцевого самоврядування для здійснення відповідного оподаткування, так і з боку власників земельних ділянок, місцевих жителів для власного бізнес-розвитку.

Виклад основного матеріалу. Елементи поза-міського природного ландшафту мають велике значення для жителів міста та приміської зони з точки зору їх функціональності – в організації та забезпеченні місць відпочинку, санітарно-гігієнічних властивостей – покращенні мікроклімату та гігієнічних умов, естетичності – краси та гармонізації оточуючого середовища та природоохоронних критеріїв, які дають можливість оцінити стан природних компонентів ландшафту. В процесі розвитку міст, їх «розростання» відбувається «наступ» на прилеглі території,

їх забудова, що призводить до зміни природного ландшафту, інтенсивному використанню природних ресурсів.

Використання природних ресурсів і пов'язане з ним відповідне навантаження на навколишнє природне середовище – це та сфера людської діяльності, яка визначає широке коло соціальних, економічних та екологічних проблем. При цьому поява нових глобальних викликів стосовно збереження та відтворення навколишнього природного середовища, в тому числі і природних ландшафтів, змушує змінити підходи щодо ефективності та результативності подальшого економічного розвитку, його оцінки з урахуванням сучасних пріоритетів та наявності екологічних ризиків.

Урахування майбутнього впливу на довкілля на етапі планування території, має стати обов'язковим процесом та привести в майбутньому до збалансованості трьох складових розвитку (економічної, екологічної та соціальної). Так, наприклад, норма площі озеленення міст, яка встановлена Всесвітньою Організацією Охорони Здоров'я (ВООЗ) повинна становити 50 м² міських зелених насаджень на одного жителя. Поганими за умовами озеленення вважаються міста, де рослинність займає менше 10% площі міста, хорошими – 40-60% [3]. Норма зелених насаджень загального користування для великих міст – 21 м² на одну людину {подст: | 28 | 06 | 2016}}, або 2,1 гектара на 1000 чоловік [8]. В Україні фактичний показник у середньому на одного міського мешканця складає 16,3 м² зелених насаджень за даними 2011 р. [10]. Проте, зрозуміло, що в час активної забудови міст даний показник швидко зменшується. І для задоволення потреб населення у відпочинку територія приміської зони є вигідним варіантом, яка також має бути запланована та організована.

Позаміські рекреаційні об'єкти, парки та зони відпочинку різних типів слід створювати на базі існуючого лісового фонду. Зони короткочасного відпочинку рекомендується розмішувати на відстані не більше 30 км. від населеного пункту, тобто саме в приміській зоні [2].

Зелена зона території поширення впливу міста за призначенням включає:

- зелені насадження загального користування (розташовані на території парків, скверів та інших територій, які мають вільний доступ для відпочинку);

- зелені насадження обмеженого користування (насадження на територіях громадських і житлових будинків, шкіл, дитячих установ, профтехучилищ, закладів охорони здоров'я, промислових підприємств і складських зон, баз відпочинку, культурно-освітніх і спортивно-оздоровчих установ тощо);

- зелені насадження спеціального призначення (насадження вздовж вулиць, на ділянках санітарно-захисних зон довкола промислових підприємств, кладовищ, водоохоронні, вітрозахисні, протиерозійні насадження, насадження розсадників, квітниківських господарств);

- зелені насадження на землях природно-заповідного фонду України (Національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заповідні уро-

чища, заказники, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, ботанічні сади та інше)

Зелені насадження – важлива складова господарства. Вони займають важливе місце у вирішенні проблем охорони і поліпшення стану навколишнього середовища, виконують комплекс оздоровчих, рекреаційних, захисних функцій, виступають стабілізатором екологічної рівноваги, поліпшують мікроклімат території, створюють хороші умови для відпочинку на відкритому повітрі, оберігають від надмірного перегрівання ґрунту, стін будинків і тротуарів в населених пунктах. Тому необхідно розробляти екологічну політику з врахуванням не лише функцій передмістя, а й існуючих природних ландшафтів.

Методологія охорони природи і підтримання екологічної безпеки в Україні зазнала за останні десятиліття істотних змін. Так в 1970-х роках головними показниками екологічної безпеки території були гранично допустимі концентрації (ГДК) забруднюючих речовин в навколишнє середовище. Проводився моніторинг території та визначались ГДК викидів і скидів забруднень. Світові екологічні тенденції сприяли встановленню, на законодавчій основі, нормативів природно-заповідного фонду (ПЗФ): в кожному регіоні і в країні в цілому – ПЗФ повинен становити не менше 5% загальної площі. Звичайно, даний норматив є замалий і не може забезпечити потреби населення в оточуючому природному середовищі. До того регіони країни знаходяться в різних природних зонах, і цей факт теж необхідно врахувати. У 1990-х роках фахівцями Європейського Союзу було розроблено концепцію екологічних мереж, яку українські географи також підтримали. Згідно Севільської стратегії (1995 р.) в Європі почалося формування Всеєвропейської екологічної мережі, яка в подальшому була розширена на країни Східної Європи в формі так званої Смарагдової екологічної мережі. Протягом 2000-2004 р.р. в Україні прийнято низку законів про формування національної екологічної мережі України і розпочато розробку програми створення екомережі на період 2000-2015 р.р. З 2000-го року ведеться розробка концепцій і програм формування регіональних екологічних мереж [11].

Отже, екологічна безпека регіонів країни, наразі, оцінюється за трьома критеріями: 1) неперевищення ГДК основних забруднень у викидах і скидах екологічно небезпечних об'єктів; 2) наявність ПЗФ на рівні нормативу (не менше 5% території); 3) сформованість екологічної мережі, яка утворює природний каркас екологічної безпеки регіону.

Формування регіональних екологічних мереж відбувається в умовах дуже високої сільськогосподарської і промислової освоєності території й обмеженості «вільних територій» від забудов, промисловості, сільського господарства, а перші розробки концепцій і програм створення регіональних екомереж свідчать про те, що екологічні мережі можуть займати 15-25% території регіону [13]. Звичайно, що до складу екологічної мережі в даних умовах можуть включатися: в першу чергу, об'єкти і території ПЗФ, на основі яких створюються природні ядра регіональних екологічних мереж. По-друге – лісові та курортно-рекреаційні землі, ареали водно-болотних угідь.

Крім того, значний резерв для формування екологічних мереж представляють малопродуктивні і деградовані сільськогосподарські землі, які необхідно виводити з сільськогосподарської обробки, і переводити в інший статус. Саме ці землі разом з землями водного фонду можуть стати основою для створення екологічних мереж.

В Одеській області розроблено проект рішення «Про затвердження Одеської регіональної комплексної програми з охорони довкілля на 2020-2021 роки», де зазначено про необхідність забезпечення збереження біологічного і ландшафтного різноманіття, створення репрезентативної системи територій і об'єктів природно-заповідного фонду та формування екомережі [9]. Одним із варіантів таких територій можуть слугувати приміські території, які одночасно можуть забезпечити виконання кількох функцій: формування ядер екомережі, відновлення ґрунтового покриву, створення та розширення санітарної зони міста, збільшення території для рекреації і туризму.

В приміських зонах у зв'язку з різними факторами, інтеграцією села і міста формуються різні типи ландшафтів. Основними показниками виділення типів ландшафтів являються: щільність населення, тип землекористування, відстань до міста, морфологія просторової структури території, інтенсивність маятникових міграцій [17].

Перші класифікації сільсько-міських ландшафтів, на основі аналізу абсолютної, відносної урбанізації, деурбанізації були запропоновані Х. Гейером і Т. Контулі [16].

Наприкінці 1990-х, початку 2000 років для розробки класифікації сільсько-міських територій передмістя проведено «Стратегічне дослідження для цілей перспективного сільсько-міського співробітництва в Європі» [14]. В даному дослідженні використовувалися 6 основних показників: структура системи розселення і транспортна доступність; диверсифікація економіки; вплив структурних змін у сільському господарстві на його просторову структуру; наявність процесів збереження та резервування цінних природних ландшафтів; роль культурної спадщини в розвитку території; кооперація між адміністраціями сільських і міських поселень. В результаті було виділено 5 типів сільської місцевості: метрополітенські ареали, поліцентричні ареали, урбанізовані сільські ареали, глибоко-сільські території, периферійні території.

В той же час С. Бейкер, аналізуючи трансформаційні процеси в розвитку міської економіки, сільськогосподарської економіки, сільськогосподарсько-орієнтованої політики та територіального планування передмість, виділив наступні типи ландшафтів.

1. **Порушені ландшафти.** Формуються в результаті активного зростання міської економіки і слабого територіального планування. В результаті процеси урбанізації домінують; головними рисами є зростання площі міста, домінування поселенських функцій (будівництва житла), функцій промислового виробництва, рекреаційної функції (збільшення кількості рекреаційних об'єктів), зростання маятникових потоків (зростання мобільності жителів).

2. **Запущені ландшафти,** які формуються у випа-

дку слабого розвитку як міської, так і сільськогосподарської економіки, а також у відсутності цілеспрямованого територіального планування. Для них характерна велика кількість невикористовуваних земель, деградація сільськогосподарської функції і відсутність альтернативного варіанту розвитку сільської місцевості. Дані території є непривабливими для інвестування, як з боку приватних інвесторів, так і держави.

3. **Нові сільськогосподарські ландшафти.** Подібні ландшафти формуються в умовах активного розвитку сільськогосподарської економіки і цілеспрямованої сільськогосподарської політики. Даний тип ландшафтів характеризується виникненням ферм і розвитком агробізнесу, ростом ефективності виробництва, часто зустрічається явище монокультурного виробництва. Ландшафти спрощуються і трансформуються під впливом нових сільськогосподарських технологій.

4. **Цінні ландшафти.** В умовах сильної політики територіального планування, орієнтованої на збереження традиційних сільських територій, формуються дані типи ландшафтів. В умовах політики, направленої на консервацію сільської місцевості, перевага віддається старим методам аграрного виробництва, агробізнес в даних ландшафтах заборонений, заохочується створення сімейних ферм, сільського туризму, формування зелених смуг [15].

Аналіз наукових робіт щодо типізації сільськогосподарських ландшафтів дав можливість провести власне дослідження. Для зручності нами розглядалися території приміських адміністративних районів: Овідіопольського, Біляївського та Лиманського. Проаналізувавши умови нинішнього стану природних ресурсів, враховуючи економічні (сільськогосподарські), соціальні (щільність населення, маятникова міграція) та екологічні (родючість, деградація ґрунтів, техногенне навантаження) показники, нами визначені типи сільських ландшафтів передмістя Одеси (рис. 1).

1. **Порушені ландшафти.** Їх характеристика співпадає з запропонованою Бейкером. Територіально ці ландшафти займають невелику площу і розташовані в безпосередній близькості до межі міста й характеризуються активним будівництвом в тому числі й елітними котеджними забудовами, великим відсотком маятникових міграцій, промислово-інфраструктурними функціями й зонами відпочинку.

2. **Запущені (деградовані) ландшафти** займають також невелику площу, характеризуються менш продуктивними, високоеродованими ґрунтами, з низькими показниками врожайності. Спостерігаються запущені ділянки садово-дачних кооперативів, в рельєфі – схили, яри, балки. Територіально вони також розташовані біля міста, в Овідіопольському та Лиманському районах. Через близькість до міста є привабливими для розміщення об'єктів *логістичної* інфраструктури, сільське господарство через високу розпайованість не набуває великого значення.

3. **Сільськогосподарські ландшафти** займають практично половину території прилеглих адміністративних районів. Зона впливу міста стала передумовою для активного ведення сільського господарства,

розвитку переробної промисловості.

4. Цінні (рекреаційні) ландшафти займають невеликий відсоток території районів, формуються, в основному, біля водних та лісових ресурсів, направлені на розвиток туризму й рекреації, містять рекреаційні об'єкти.

Визначаючи типи приміських ландшафтів, крім

вищезазначених показників які були використані, ми намагалися «розкрити» потенціал ландшафту, тобто – охарактеризувати міру потенційних можливостей виконання ландшафтом соціально-економічних функцій, які відобразили б його можливості в задоволенні різних потреб населення: містобудівельних, сільськогосподарських, інфраструктурних, рекреаційних.

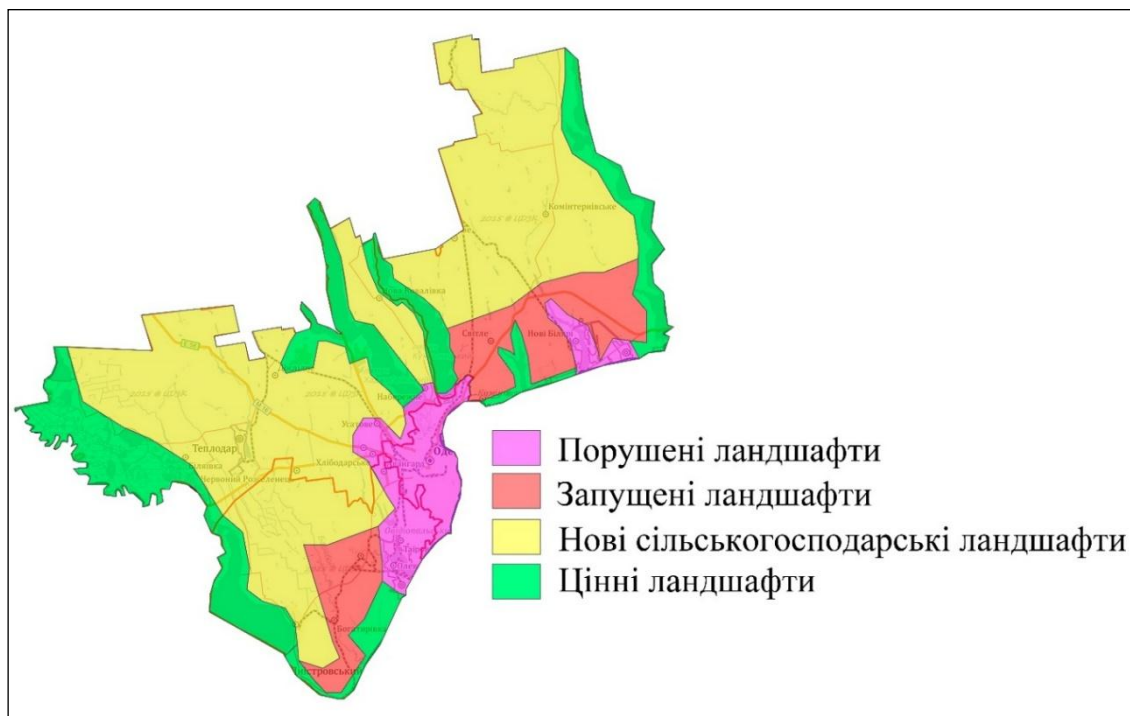

Рис. 1. Типи сільських ландшафтів

Висновки. Обмеженість території міста, збільшення кількості населення, потреба в продуктах харчування, інфраструктурних об'єктах, призвели до зміни навколишнього середовища приміських зон, зміни природних ландшафтів в передмісті, яке донедавна вважалось екологічно сприятливим. Вирішуючи свої матеріальні та духовні потреби людство змінює природне середовище, порушує вимоги і норми екологічного законодавства. Основними причинами зміни ландшафтів в передмісті слід назвати:

- надмірно не виправдане використання природних ресурсів: ґрунтів, водойм, лісових масивів;
- забруднення ґрунтів і водойм;
- вивіз сміття та відходів з міст на неорганізовані сміттєзвалища;
- недодержання правил сівозмін;

- безграмотне застосування мінеральних добрив і пестицидів;
- надзвичайно велике антропогенне навантаження на окремі території.

Наведене дослідження може слугувати відправною точкою для формування типології, планування розвитку приміських територій, в тому числі і розвитку туризму в їх межах. Отже, враховуючи вищезазначені дослідження, вважаємо доцільним, не лише виділення типів сільських ландшафтів передмістя, а й провести відповідне зонування території, з врахуванням її функцій та типів ландшафтів для раціонального ведення господарства, збереження й відновлення природних ресурсів (земельних, водних, лісових), ефективного використання земель з урахуванням геоecологічної ситуації.

Список використаних джерел:

1. Земельний кодекс України від 25.10.2001 (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України (ВВР) № 2768-III – 2002, № 3-4, ст. 27 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
2. ДБН Б.2.2-12:2018 Планування і забудова територій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kbu.org.ua/assets/app/documents/>
3. Всесвітня організація охорони здоров'я // Юридична енциклопедія: [у 6 т.] / ред. кол. Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. – К.: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1998-2004. – ISBN 966-749-200-1
4. Ибатуллин Ш.И. Капитализация земель пригородных зон крупных городов: теория, методология, практика / Ш.И. Ибатуллин. – К.: НАУ, 2007. – 260 с.

5. Олійник В.Д. Типи сільських ландшафтів в приміських зонах / В.Д. Олійник. – Черкаси: видавець Чабаненко Ю.А., 2015. – 276 с. С. 55-58.
6. Олейник В. Д. Анализ функций пригородной зоны Одессы / В.Д. Олейник // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Географія. – 2017. – Вип. 29, № 1-2. С. 156-168.
7. Позаченюк Е.А. Территориальное планирование. Учебное пособие / Е.А. Позаченюк. – Симферополь, 2006. – 183 с.
8. Проект Закону України «Про зелені насадження міст та інших населених пунктів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55455
9. Проект рішення «Про затвердження Одеської регіональної комплексної програми з охорони довкілля на 2020-2021 роки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oblrada.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/07-30-VII.pdf>
10. Прокуратура Києва «помститься» за знищення зелених насаджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://kyiv.comments.ua/news/2011/10/10/115700.html>].
11. Регіональна програма охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки. Одеська область. Авторський колектив, науковий керівник, проф. О.Г. Топчіїв. – Одеса, 2000. – 109 с.
12. Теоретичні основи формування рекреаційно-оздоровчої сфери в приміській зоні великих міських поселень. Монографія / В.Д. Олійник. І.А. Педько, С.Г. Хропот, А.І. Іванов. – Одеса, 2018. – 123 с.
13. Топчіїв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики. Навчальний посібник / О.Г. Топчіїв. – Одеса: Астропринт, 2005. – 632 с.
14. Хауке М.О. Пригородная зона большого города. – М.: Стройиздат, 1960. – 171 с.
15. Baker S., Mitchell E. Pathway in Senior Geography, Thomas Nelson Australia, 1996.
16. Geyer H.S., Kontuly T.M. A Theoretical Foundation for the Concept of Differential Urbanization, In: Differential Urbanization: Integrating Spatial Models, Geyer, H.S. & Kontuly, T.M., Arnold, London, Great Britain, 1993, pp. 290-308.
17. Stadel C. Processes And Forces Affecting The Dynamics Of The Outskirts Of European Cities // COST 10 Project «European Cities: Insight on Outskirts» Volume «Planning», 2004

References:

1. Zemelnyi kodeks Ukrainy vid 25.10.2001 (iz zminyamy ta dopovnennyamy) [Land code of Ukraine of 25.10.2001 (with amendments and additions)]. (2002). *Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, No. 2768-III, No. 3-4, p. 27. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> [in Ukrainian].
2. Planuvannya i zabudova terytoriy [Planning and development of territories]: DBN B.2.2-12:2018. Retrieved from <http://kbu.org.ua/assets/app/documents/> [in Ukrainian].
3. Shemshuchenko, Yu.S. (Eds.) (1998-2004). *Vsesvitnya organizatsiya okhorony zdorovya* [World health organization]. *Yurydychna entsyklopediya – Legal encyclopedia: (in 6 volumes)*. Kyiv: Ukrainian encyclopedia of M.P. Bazhan [in Ukrainian].
4. Ibatullin, Sh.I. (2007). *Kapitalizatsiya zemel prigorodnykh zon krupnykh gorodov: teoriya, metodologiya, praktika* [Capitalization of land of suburban zones of large cities: theory, methodology, practice]. Kyiv, NAU, 260 p. [in Ukrainian].
5. Oliynyk, V.D. (2015). *Typy silskykh landshaftiv v primiskykh zonah* [Types of rural landscapes in suburban areas] (pp. 55-58). Cherkasy: Publ. Chabanenko Yu.A. [in Ukrainian].
6. Oleynik, V.D. (2017). *Analiz funktsiy prigorodnoy zony Odessa* [Analysis of functions of the suburban zone of Odessa]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedagogichnoho universitetu imeni Mykhaila Kotsyubynskoho. Seriya: Geografiya – Scientific notes of the Vinnytsia state pedagogical University named after Mikhail Kotsyubinsky. Series: Geography*, 29, 1-2, 156-168 [in Russian].
7. Pozachenyuk, E.A. (2006). *Territorialnoe planirovanie* [Territorial planning]. Simferopol [in Russian].
8. Proekt Zakonu Ukraini «Pro zeleni nasadzhennya mist ta inshykh naselenykh punktiv» [Draft Law «Green spaces in cities and other localities»]. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55455 [in Ukrainian].
9. Proekt rishennya «Pro zatverdzhennya Odeskoi regionalnoi kompleksnoi programy z okhoroni dovkillya na 2020-2021 roky» [Draft decision «Approval of the Odessa regional integrated environmental protection program for 2020-2021»]. Retrieved from <http://oblrada.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/07-30-VII.pdf> [in Ukrainian].
10. Prokuratura Kyeva «pomstytsya» za znyshchennya zelenykh nasadzen [The Prosecutor's office of Kiev will "avenge" the destruction of green spaces]. Retrieved from <https://kyiv.comments.ua/news/2011/10/10/115700.html> [in Ukrainian].
11. Topchiev, O.H. (Eds.). (2000). *Regionalna programa okhorony dovkillya, ratsionalnoho vykoristannya pryrodnykh resursiv ta zabezpechennya ekologichnoi bezpeky. Odeska oblast* [Regional program for environmental protection, rational use of natural resources and environmental safety. Odesa region]. Odesa [in Ukrainian].
12. Oliynyk, V.D., Pedko, I.A., Hropot, S.G., & Ivanov A.I. (2018). *Teoretichni osnovy formuvannya rekreatsino-ozdorovchoi sfery v prymiskiy zoni velykykh miskykh poselen* [Theoretical foundations of the formation of recreational and health-improving sphere in the suburban zone of large urban settlements]. Odesa [in Ukrainian].

13. Topchiev, O.G. (2005). *Suspilno-geografichni doslidzhennya: metodologiya, metodi, metodyki* [Socio-geographical research: methodology, methods, techniques]. Odesa, Astroprint Publ. [in Ukrainian].
14. Hauke, M.O. (1960). *Prigorodnaya zona bolshogo goroda* [Suburban area of a large city]. Moscow, Stroizdat Publ. [in Ukrainian].
15. Baker, S., & Mitchell, E. (1996). *Pathway in Senior Geography*, Thomas Nelson Australia.
16. Geyer, H.S., & Kontuly T.M. (1993). A Theoretical Foundation for the Concept of Differential Urbanization, In: *Differential Urbanization: Integrating Spatial Models*, Geyer, H.S. & Kontuly, T.M., Arnold, London, Great Britain, pp. 290-308.
17. Stadel, C. (2004). Processes And Forces Affecting The Dynamics Of The Outskirts Of European Cities // COST 10 Project «European Cities: Insight on Outskirts» Volume «Planning».

Надійшла до редколегії 08.04.2020 р.

About the author:

Valentyna Oliinyk – PhD (Geography), Assistant Professor of the Department of Geodesy and Land Management, Odesa State Academy of Civil Engineering and Architecture, Didrikhson str, 4, Odesa, 65029, Ukraine, v.oleynik7777@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6451-556X>

Об авторе:

Валентина Олейник – кандидат географических наук, доцент кафедры геодезии и землеустройства, Одесская государственная академия строительства и архитектуры, ул. Дидрихсона, 4, г. Одесса, 65029, Украина, v.oleynik7777@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6451-556X>